

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Кафедра педагогіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан гуманітарно-педагогічного факультету
д. філолог. н., професор
В.Д. Шинкарук

«9» 10. 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засідання кафедри педагогіки
Протокол №3 від «9» 10. 2019 р.

Завідувач кафедри
Р.В. Сопівник

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Галузь знань	01 «Освіта»
Спеціальність	015 «Професійна освіта»
Гуманітарно-педагогічний факультет	
Розробник	канд.. пед..н, доц.. Саф'ян К.Ю.

Київ 2019

1. Опис навчальної дисципліни «Порівняльна педагогіка»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	«Бакалавр»	
Галузь знань	01 «Освіта»	
Спеціальність	015 «Професійна освіта»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	180	
Кількість кредитів ECTS	6	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	5	
Форма контролю	Іспит,	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	
Семестр	5	
Лекційні заняття	30 год.	.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	- год.	.
Самостійна робота	120 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:	4 год.	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2ск	
Семестр	3	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття	- год.	
Самостійна робота	120 год.	
Індивідуальні завдання	- год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання:	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Управління закладами освіти» є отримання студентами сучасних теоретичних знань стосовно призначення сучасного наукового управління навчальними закладами України всіх рівнів, вивчення особливостей, завдань, змісту та вимог до діяльності закладу освіти, орієнтація на потреби управлінської практики, безперервне нарощування науково-теоретичного та практичного потенціалу управління.

Завданнями дисципліни є забезпечення майбутніх педагогів професійної освіти знаннями про методи, прийоми і засоби управління навчальними закладами України всіх рівнів, сучасні інноваційні технології управління, умови прийняття управлінських рішень.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен

знати:

- сутність управління, функціонування навчального заклада;
- керівництво колективом, управління локальними нововведеннями;
- матеріально-технічну базу та фінансово-господарську діяльність.

уміти:

- аналізувати управлінські проблеми;
- аналізувати зміст нормативно-правових актів;
- використовувати технології діяльнісного управління.

Компетентностями, якими повинен володіти здобувач після вивчення дисципліни є:

- Здатність до формування світогляду щодо розвитку людського буття, суспільства і природи, духовної культури, політики, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- Здатність до аналізу наукових та філософських поглядів на освітні та наукові процеси.
- Уміння працювати у колективі та команді.
- Здатність працювати самостійно і автономно, виявляючи ініціативу та підприємливість.
- Здатність діяти з позицій соціальної відповідальності, усвідомлювати необхідність сталого розвитку суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України, займати активну громадську позицію.
- Здатність до творчої діяльності та системного мислення.
- Здатність виконувати професійні функції та типові задачі діяльності з використанням основних положень, методів, принципів фундаментальних та прикладних наук.

- Здатність дотриматися загальної та професійної культури в процесі управління комплексними діями/проектами, прийнятті рішень у непередбачуваних умовах та відповідати за професійний розвиток здобувачів освіти та підлеглих.
- Здатність до ефективного пошуку, структурування інформації, її адаптацію до особливостей педагогічного процесу і дидактичних вимог.
- Здатність налагоджувати контакт у спілкуванні зі студентами, батьками (особами, які їх замінюють), колегами.
- Здатність розробляти та реалізовувати стратегії, тактики і техніки взаємодії з людьми, заснованих на конкретних критеріях для оцінювання навчальних досягнень, організовувати спільну діяльність для досягнення суспільно значимих цілей, орієнтованих на прогрес.
- Здатність застосовувати основні теорії та методології у навчальній та практичній педагогічній діяльності.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

- повного терміну денної форми навчання;
- скороченого терміну денної форми навчання;

Змістовий модуль I. Наука управління навчальним закладом

Тема лекційного заняття 1. Становлення та розвиток науки управління в галузі освіти

Еволюція управлінської думки у світі та в Україні. Розвиток теорії управління навчальним закладом в Україні у другій половині ХХ століття. Наукові підходи до управління навчальним закладом. Предмет та методи науки управління навчальним закладом.

Тема лекційного заняття 2. Сутність управління навчальним закладом

Поняття «управління», «управління навчальним закладом». Основні концепції управління. Мета та цілі управління навчальними закладами. Розвиток уявлень про сутність управління навчальними закладами.

Тема лекційного заняття 3. Навчальний заклад як об'єкт управління

Навчальний заклад як педагогічна система й об'єкт управління. Взаємодія навчального закладу із зовнішнім середовищем. Навчальний заклад та його внутрішня побудова. Основні підсистеми та процеси в навчальному закладі. Результати життєдіяльності навчального закладу.

Тема лекційного заняття 4. Система управління навчальним закладом: основні поняття

Організація функціонування навчального закладу. Закономірності управління навчальними закладами. Принципи наукового управління навчальними

зкладами. Функції управління навчальними закладами. Поняття процесу управління. Ефективність процесу управління.

Тема лекційного заняття 5. Управління функціонуванням навчального закладу

Призначення організаційної діяльності. Структура та освітня система навчального закладу. Підходи до управління навчальним закладом і його структура. Організаційні форми управлінської діяльності.

Змістовий модуль II. Керівництво колективом навчального закладу

Тема лекційного заняття 6. Планування діяльності навчального закладу

Мета управління навчальним закладом. Планування як управлінська діяльність: підходи та принципи. Місія навчального закладу. Типові помилки при проектування навчального плану.

Тема лекційного заняття 7. Контроль процесів функціонування навчального закладу

Суб'єкти контролю у навчальному закладі. Види і форми контролю. Принципи та методи контролю. Поняття «самоконтроль». Принципи ефективного контролю в навчальному закладі. Мотивуючий контроль.

Тема лекційного заняття 8. Керівництво колективом: потенціал колективу, стиль керівництва і продуктивність роботи

Характеристики рівня розвитку колективу. Якості керівника й ефективність реалізації функції керівництва.

Тема лекційного заняття 9. Керівництво колективом : мотивація й оцінка кадрів

Типи організаційної поведінки. Змістовні теорії мотивації. Оцінка кадрів як необхідний компонент керівництва колективом. Атестація педагогічних працівників.

Змістовий модуль III. Нововведення в системі управління навчальними закладами

Тема лекційного заняття 10. Типи інноваційної поведінки навчального закладу і підходи до управління його розвитком

Вибір стратегії інноваційної поведінки. Інноваційна орієнтація і система управління розвитком. Початок інноваційного процесу. Реалізація інновації.

Тема лекційного заняття 11. Управління локальними нововведеннями

Завдання планування нововведення. Мотивація участі в інноваційній діяльності. Подолання опору змінам.

Тема лекційного заняття 12. Системне управління розвитком навчального закладу

Принципові особливості системного управління розвитком. Цільова програма – основний засіб системного управління розвитком. Особливості організації, керівництва і контролю в системному управлінні розвитком навчального закладу. Системне планування розвитку навчального закладу: виявлення і оцінка проблем.

Тема лекційного заняття 13. Прийняття управлінського рішення

Рішення як діалектична категорія. Управлінське рішення як продукт управлінської праці. Принципи прийняття рішень. Типи управлінських рішень. Типи вироблення управлінських рішень. Моделі та методи процесу вироблення та реалізації рішень.

Тема лекційного заняття 14. Правові засади регулювання діяльності навчального закладу

Державна політика в галузі освіти. Ліцензування та атестація навчальних закладів. Статут навчального закладу. Нормативно-правове забезпечення адміністративної діяльності керівника навчального закладу. Юридична відповідальність керівника навчального закладу.

Тема лекційного заняття 15. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність

Матеріально-технічна база навчальних закладів. Фінансово-господарська діяльність навчальних закладів. Положення про загальноосвітній навчальний заклад. Організація нормального функціонування та життєзабезпечення навчального закладу. Приміщення й обладнання навчального закладу. Підтримка сприятливого санітарного стану навчального закладу.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	денна форма					заочна форма			
	тижні	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
			л	п	с.р.		л	п	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Модуль 1									
Змістовий модуль I. Наука управління навчальним закладом									
Тема I. Становлення та розвиток науки управління в галузі освіти	1	12	2	2	8				

Тема 2. Сутність управління навчальним закладом	2	12	2	2	8				
Тема 3. Навчальний заклад як об'єкт управління	3	12	2	2	8				
Тема 4. Система управління навчальним закладом : основні поняття	4	12	2	2	8				
Тема 5. Управління функціонуванням навчального закладу	5	12	2	2	8				
Модуль 2									
Змістовий модуль II. Керівництво колективом навчального закладу									
Тема 6. Планування діяльності навчального закладу	6	12	2	2	8				
Тема 7. Контроль процесів функціонування навчального закладу	7	12	2	2	8				
Тема 8. Керівництво колективом: потенціал колективу, стиль керівництва і продуктивність роботи	8	12	2	2	8				
Тема 9. Керівництво колективом: мотивація й оцінка кадрів	9	12	2	2	8				
Модуль 3									
Змістовий модуль III. Нововведення в системі управління навчальними закладами									
Тема 10. Типи інноваційної поведінки навчального закладу і підходи до управління його розвитком	10	12	2	2	8				
Тема 11. Управління локальним нововведенням	11	12	2	2	8				
Тема 12. Системне управління розвитком навчального закладу.	12	12	2	2	8				
Тема 13. Прийняття управлінського рішення	13	12	2	2	8				
Тема 14. Правові засади регулювання діяльності навчального закладу	14	12	2	2	8				
Тема 15. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність	15	12	2	2	8				
Всього	15	180	30	30	120				

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення науки управління в галузі освіти	2
2	Сутність управління навчальним закладом	2
3	Зміст діяльності з управління навчальним закладом	2
4	Система управління навчальним закладом	2
5	Функціонування навчального закладу та його управління	2
6	Планування як управлінська діяльність: підходи та принципи	2
7	Контроль процесів функціонування навчального закладу	2
8	Керівництво колективом навчального закладу	2
9	Оцінка кадрів як необхідний компонент керівництва колективом	2
10	Інноваційна орієнтація навчального закладу і система управління його розвитком	2
11	Нововведення в управлінні навчальними закладами	2
12	Системне планування розвитку навчального закладу	2
13	Управлінське рішення як продукт управлінської праці	2
14	Правові засади регулювання діяльності навчального закладу	2
15	Матеріально-технічна база навчальних закладів	2

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено робочим навчальним планом	

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

Орієнтовний перелік питань для підготовки до іспиту

1. Що є змістом управління навчальним закладом?
2. В чому полягає сутність поняття «управління персоналом закладу освіти»?
3. В чому полягає сутність поняття «кадрова політика навчального закладу»?
4. В чому полягає сутність соціального управління?
5. Хто був основоположників теорії «соціальних систем»?
6. Хто був основоположників теорії «школи людських відносин»?
7. У чому полягає сутність поняття «функція управління»?
8. Яка з функцій керівника полягає в систематизації знань з проблем ділового спілкування і взаємодії учасників управлінського процесу?
9. Яка з функцій керівника полягає в накопиченні знань з проблем управління, їх систематизації й аналізі?
10. Яка з функцій керівника полягає в спонуканні підлеглих до діяльності через формування мотивів поведінки, спрямованої на досягнення власних цілей та цілей установи?

11. Яка з функцій керівника полягає в отриманні та опрацюванні інформації про хід та результати навчально-виховного процесу для прийняття на цій основі певного управлінського рішення?
12. У чому полягає сутність поняття «цикл управління»?
13. Якими є стадії управлінського процесу?
14. З ким пов'язують виникнення адміністративної школи менеджменту?
15. Хто був розробником бюрократичної теорії?
16. Хто був основоположником теорії «наукового управління»? 17. Що таке принципи управління?
18. Як розкривається зміст принципів управління навчальним закладом в контексті реформування системи освіти?
19. Який принцип використовується при управлінні в соціальнопедагогічних системах?
20. Чим соціальне управління відрізняється від управління в технічних та біологічних системах?
21. Які ідеї лежать в основі демократизації управління навчальним закладом?
22. Які чинники мікросередовища впливають на якість функціонування навчального закладу?
23. Що таке методи управління?
24. У чому полягає сутність поняття «управлінське рішення»?
25. За допомогою яких методів можна організувати виконання управлінських рішень?
26. Яка структура управлінського рішення?
27. За допомогою яких методів можна розробити управлінські рішення?
28. За допомогою яких методів можна отримати інформацію для прийняття управлінського рішення?
29. Що відносять до соціально-психологічних методів управління навчальним закладом?
30. Що повинна містити дидактична мета навчального заняття?
31. Яка з форм державного контролю за діяльністю навчального закладу є визначальною?
32. Який орган державного управління освітою в Україні є Центральним?
33. Який показник результативності діяльності навчального закладу є визначальним?
34. Які функції покладені на управління освіти обласної державної адміністрації?
35. Ким визначається державна політика у галузі освіти в Україні?
36. Що таке зовнішня структура навчального закладу?
37. В чому полягає сутність поняття «менеджмент в освіті»?
38. В чому полягає сутність поняття «інновація»?
39. В чому полягає сутність поняття «кваліфікація»?
40. В чому полягає сутність поняття «професійна компетентність керівника»?
41. В чому полягає сутність поняття «освіта» та його основні складові?
42. В чому полягає сутність поняття «моніторинг в освіті»?

43. Яка основна мета оцінювання якості освіти?

**Тестові завдання для підсумкового контролю знань з дисципліни
«Управління навчальними закладами»**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС _____ Бакалавр _____ Спеціальність (напрямок підготовки), освітня Програма Професійна освіта	Кафедра педагогіки 2019-2020 навч. Рік	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 2 з дисципліни «Управління навчальними закладами»	Затверджую Зав. кафедри _____ (підпис) Сопівник Р.В. _____ 20__ р.
<p align="center">Екзаменаційні запитання (максимальна оцінка 10 балів за відповідь на кожне з двох запитань)</p>			
<p>1. Чим визначається характер життєдіяльності навчального закладу?</p>			
<p>2. Назвіть основні принципи управління навчальним закладом та схарактеризуйте їх.</p>			
<p align="center">Тестові завдання різних типів (максимальна оцінка 10 балів за відповіді на тестові завдання)</p>			
<p>1. Керівництво – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) право особи давати офіційні вказівки і вимагати їх виконання, яке впливає із посадових повноважень керівника, що визначають його компетенцію в межах формальної організації; 2) можливість впливати на поведінку інших; 3) будь-яка поведінка одної особи, яка здатна змінювати поведінку, стосунки, відчуття іншої особи; 4) сукупність типових і відносно стабільних прийомів впливу керівника на підлеглих, використовуваних для ефективного виконання управлінських функцій і виробничих завдань 			
<p>2. Вибрати правильне визначення поняття «конфлікт»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) зіткнення протилежно спрямованих ідей, цілей, інтересів, поглядів двох чи більше сторін; 2) стан емоційної напруги, який виникає у людини під тиском сильних впливів; 3) свідомо нечесна дія, вигідна ініціатору, яка провокує колектив, окрему особу до певних поступків і цим наносить колективу, особі ущерб; 4) порушення принципу єдиновладдя, при якому до однієї людини проявляють суперечливі вимоги, з приводу того, який має бути кінцевий результат її праці. 			
<p>3. Авторитарний стиль керівництва доцільно використовувати:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) при орієнтації на кількісні результати; 2) при орієнтації на якісні результати; 3) якщо необхідно стимулювати творчий підхід до вирішення проблеми; 4) якщо необхідно згуртувати колектив та зміцнити неформальні відносини у ньому 			

<p>4. Методи управління поділяються на:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) економічні, організаційно-адміністративні, правові, соціально-психологічні; 2) управлінські, керівні, психологічні, соціальні; 3) правові, адміністративно-розпорядчі, соціально-економічні, психологічні; 4) державні, правові, корпоративні, індивідуальні, колективні.
<p>5. Право певної посадової особи використовувати обмежений ресурсний потенціал та працю підлеглих для вирішення поставлених завдань – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) повноваження; 2) обов'язки; 3) функція менеджменту; 4) відповідальність.
<p>6. Кооперація управлінської праці – це:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) узгодженість дій і функцій окремих працівників та відділів апарату управління, в результаті чого окремі елементи поєднуються в єдиний управлінський процес; 2) поєднання всього обсягу управлінських робіт, необхідних для виконання окремим працівником підприємства; 3) поєднання всього обсягу управлінських робіт, необхідних для виконання окремими структурними та виробничими підрозділами у складі підприємства; 4) об'єднання зусиль персоналу для досягнення поставлених цілей організації.
<p>7. Лінійні повноваження всередині організації визначають:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) розміри організації; 2) види діяльності організації; 3) горизонтальний зв'язок між структурними підрозділами в апараті управління. 4) існуючий вертикальний розподіл праці (ієрархію управління).
<p>8. Виберіть найбільш повне визначення терміну «управлінське рішення»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) це сукупність певних дій, що виконуються у строго затвердженій послідовності і спрямовані на реалізацію певної функції менеджменту; 2) сукупність постійно повторюваних та постійно застосовуваних методів впливу на керований об'єкт з боку суб'єкту управління; 3) сукупний результат творчого впливу суб'єкту управління на об'єкт управління з приводу вирішення конкретної ситуації; 4) вольовий акт втручання об'єкта управління у діяльність суб'єкта управління, який носить плановий характер і вимагає участі всіх працівників підприємства для його реалізації.
<p>9. Економічність, як принцип планування, передбачає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) використання таких методів планування, які забезпечать точність планових прогнозів; 2) залучення максимальної можливої кількості учасників до процедури планування, в першу чергу тих, які задіяні у процесі його реалізації;

3) застосування економічних важелів впливу на персонал для забезпечення своєчасної реалізації планових завдань;

4) витрати на здійснення процесу планування повинні бути меншими за ефект, який очікується від запланованих заходів та процесів.

10. Вказати, кому делегуються повноваження:

1) конкретному працівнику;

2) конкретній посаді;

3) керівникам вищих рівнів менеджменту;

4) усі відповіді правильні.

_____ (Саф'ян К.Ю.)

8. Методи навчання

Словесні (розповідь, пояснення, лекційний метод), практичні (вправа, практична робота), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження).

9. Форми контролю

Навчальні досягнення студентів перевіряються з використанням поточного і підсумкового контролю.

Для контролю засвоєння навчального матеріалу у рамках аудиторної роботи проводиться усне опитування, перевіряється виконання домашнього завдання студентами, проводяться поточне тестування.

У кінці 5 семестру студенти виконують підсумкову контрольну роботу (іспит).

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно з положенням "Про екзамени та заліки у НУБіП України" від 20.02.1015 р. протокол №6 з табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студент, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як отримати залік	35-59

	F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота	01-34
--	---	---	-------

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R дис (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи R НР (до 70 балів): $R \text{ дис} = R \text{ нр} + R \text{ ат}$.

11. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс, база тестових завдань.

12. Рекомендована література

Основна

1. Закон України «Про вищу освіту». № 2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.osvita.org.ua/pravo/law 05/
2. Закон України «Про дошкільну освіту» від 11.07.2001 № 2628-III. [Електронний ресурс]. Zakon.rada.gov.ua/go/305-2003-п
3. Закон України «Про загальну середню освіту». № 651-XIV, із змінами від 4 червня 2008 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.osvita.org.ua/pravo/law 02
4. Асаул А.Н. Управление высшим учебным заведением в условиях инновационной экономики: Научное и учебно-методическое справочное пособие / А.Н. Асаул, Б.М. Капаров. - СПб.: Гуманистика, 2007. - 280 с. - (Экономическое возрождение России)
5. Боголіб Т.М. Принципи управління вузом: Монографія / Т.М. Боголіб. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2004. - 204 с
6. Валєєв Р.Г. Освітнє право в Україні: навчальний посібник / Р.Г. Валєєв. - Луганськ: Елтон-2, 2011. - 287 с.
7. Вища освіта і Болонський процес: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / М. Ф. Дмитриченко [та ін.]. - К.: Знання України, 2007. - 440 с.
8. Горбунова Л.М., Степко М.Ф. Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання. Нормативний збірник. - К.: ФОРУМ, 2009, у двох томах. С. 369—386.
9. Ніколаєнко С.М. Від освіти масової до освіти якісної (нова стратегія розвитку освіти України) / С.М. Ніколаєнко. - К., 2011. - 43 с.
10. Ніколаєнко С.М. Законодавча база управління навчальними закладами: навчальний посібник / С.М. Ніколаєнко. - К.: НУБіП України, 2015. - 225 с.

11. Ніколаєнко С. М. Керівник навчального закладу : навч. посіб. / С. М. Ніколаєнко. – Київ : НУБіП України, 2016. – 172 с.
12. С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь Управління навчальним закладом : Підручник для магістрантів педагогічних університетів / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2012. – 516 с.

Допоміжна

13. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 2 : Особистісно-орієнтований підхід : науково-практичні засади : Навч.-метод. посібник / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 344 с.
14. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 320 с.
15. Годлевська А.І. Формування мовленнєвого компонента комунікативності майбутнього вчителя у структурі поза навчальної діяльності : Дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 1998. – 226 с.
16. Довгань Л.Є. Праця керівника, або Практичний менеджмент : Навч. посібник. – К. : «ЕксОб», 2002. – 384 с.
17. Дрожинна Т.В. Юридичний довідник керівника школи / Т.В. Дрожинна – Х. : Вид. група «Основа», 2011. – 240 с.
18. Інноваційний менеджмент : Навчальний посібник / За редакцією В.О. Василенко. – Київ : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
19. Кононенко О.Є. Атестація педагогічних працівників: нормативи, методичні рекомендації, документи / О.Є. Кононенко; за заг. ред. Л.Д. Покросної. – Харків : Основа; Тріада +, 2007. – 160 с.
20. Лебідь О.В. Професійна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу : Навчальний посібник. / Ольга Лебідь. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 263 с.
21. Педагогіка успіху / О.Г. Романовський, В.Є. Михайличенко, Л.М. Грень–Харків : Изд-во НТУ «ХП», 2011. – 376 с.
22. Свистун В.І. Основні компоненти готовності студентів аграрних ВНЗ до здійснення управлінської діяльності та їх зміст / В.І. Свистун // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : Зб. наук. пр.– Харків, 2006. – № 12. – С. 85–92.
23. Шпалінський В.В. Психологія управління: Навч. посібник для керівників навчальних закладів, практик. психологів, вчителів та вихователів / В.В. Шпалінський, К.А. Помазан – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2002. – 128 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Електронна версія підручника для опрацювання при підготовці до семінарських занять. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – https://library.udpu.edu.ua/library_files/6381_01.pdf

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7034/1/A_Chernysh_NP_OM_IS.pdf
3. Мартинець Л.А. Управлінська діяльність керівника навчального закладу [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/92/1/20.09_%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BA%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0_.pdf
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <https://studall.org/all3-131371.html>
5. С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь. Управління навчальним закладом : Підручник для магістрантів педагогічних університетів http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1809/1/%D0%A3%D0%9D%D0%97_%D0%9B%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%B4%D1%8C.pdf
6. Програма фахового вступного випробування для вступу на навчання за освітнім ступенем магістр на основі освітнього ступеня бакалавра, магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) за спеціальністю 073 «Менеджмент» <http://dano.dp.ua/attachments/article/901/073%20%D0%A4%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%B2%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B5%20%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8E.pdf>

Мережа Інтернет

